

Rajnai Gergely

A nemzetközi beágyazottság súlya

Jól ismerjük a rendszerváltás utáni magyar kormányok eltérő stabilitását. Voltak viszonylag törekeny kormánykoalíciók (mint pl. a Boross-kormány esetében) és nagyon stabilnak tűnő kabinetek is (pl. a 2010 utáni kormányok). Az újraválasztás 2006-ig lehetetlen kihívásnak bizonyult, azóta viszont a stabilitás lett a norma. A stabilitás mértékét meg is szokás magyarázni valamilyen belpolitikai fejleménnyel, mondjuk azzal, hogy a választók elégedetlenek voltak a rendszerváltás korai eredményeivel

info@meltanyossag.hu

www.meltanyossag.hu

0630-311-1701

1149 NAGY LAJOS KIRÁLY ÚT 167. II. 23.

a '90-es években, vagy éppen az Orbán-kormány az ellenzékét ellehetetlenítő illiberális intézkedéseivel az elmúlt évtizedben.

Szintén van benyomásunk ezen időszakok nagyobb külpolitikai irányvonalairól. Előbb megkérdőjelezhetetlen nyugati orientáció és a nemzetközi intézmények piedesztálra emelése, majd 2010-től keleti nyitás, és egyre intenzívebb hangsúly a nemzetállami szuverenitáson. Ezeknek is megvannak a közkeletű magyarázatai, amelyek jellemzően az adott kormányok értékválasztásával kapcsolatosak: míg a 2010 előtti kormányok elkötelezettek voltak a nyugati világrend és a liberális demokrácia iránt, az ehhez képest alternatív megoldásokat kereső Orbán-kormány könnyebben talál barátokat a kevésbé demokratikus és még kevésbé liberális keleti rezsimek vezetőiben.

Ebben az írásban ezekre az egyszerű és népszerű magyarázatokra keresek alternatívákat, még hozzá úgy, hogy a kormánystabilitás és a külpolitika kérdését összekötöm. A politikusok sikerét vagy kudarcát a belpolitikával szokás magyarázni, mert a külpolitikával a választók nem nagyon foglalkoznak, pedig ahogy látni fogjuk, a nemzetközi környezet nagyon is meghatározza a kormányok stabilitását, ahogy a külügyek intézését is nagyban motiválja a kormány újraválasztási szándéka. Ennek a dinamikának a megértésére érdemes megismernünk a *nemzetközi beágyazottság* fogalmával.

A külföldön megvetett ágy

A beágyazottság fogalmát a politikáról szóló irodalomban Wolfgang Merkel 2004-es cikkéhez, a [Beágyazott és hiányos demokráciákhoz](#) szokás kötni. Merkel ebben az írásában arra hívja fel a figyelmet, hogy a demokratikus rendszerek stabilitását nem elsősorban az intézményrendszer jellege határozza meg, azaz nem az a fontos, amire nagyon sokan fókuszáltak a '90-es években, hogy olyan alkotmányt hozzanak létre, ami Nyugaton már bevált rendszert alakít ki, parlamenttel, bíróságokkal, választási rendszerrel, és így tovább. Amíg a legtöbb, fiatal demokráciák politikájával foglalkozó tudós és újságíró arról vitatkozott, mely intézmények eredményezik a legjobb minőségű és legstabilabb rendszert, addig Merkel (a gondolatmenetét leegyszerűsíttem) arra mutatott rá, hogy valójában ez másodlagos kérdés ahhoz képest, hogy milyen környezetben létezik a demokrácia: ha kedvezőek a körülmények, a demokrácia stabil lesz, ha kedvezőtlenek, akkor elbukik. Tulajdonképpen a kedvező körülmények kialakítását nevezi Merkel a demokrácia külső beágyazásának.

A beágyazásnak sok aspektusa van, jelen írásban ezek közül a nemzetközi beágyazottságra fókuszálunk. Egy demokrácia nemzetközi beágyazottságát erősíti, ha a demokratikus berendezkedés mellett elkötelezett nemzetközi szervezetek tagjává válik például: Merkel úgy látta, ezek a szervezetek (közülük is kiemeli az Európai Uniót) növelik a demokrácia ellenállóképességét, mert a tagok egymásra formális

és informális nyomást helyeznek, hogy fenntartsák a demokratikus rendszert, és a kormányok kevésbé merik megkockáztatni, hogy a demokratikus minőséget csökkentő intézkedéseikkel esetlegesen elveszítsék a tagság presztízsét, valamint az erős szövetségeseiket.

A nemzetközi környezetet ennél tágabban is érthetjük természetesen: ha a világpolitika az adott régióban éppen a liberális demokráciát támogatja, akkor annak jó esélye van a kialakulásra és a hosszútávú fennmaradásra, ha épp ellenkezőleg, akkor szinte lehetetlenné válik a demokratikus konszolidáció. Érdeemes belegondolni, hogy Magyarországon miért állt meg a demokratikus fejlődés a II. világháborút követően: a világpolitikai erőviszonyok miatt a közép-európai régió a diktatórikus berendezkedést követelő szovjet érdekszférába került, tehát a demokrácia nemzetközi beágyazása lehetetlen volt, pedig a belső körülmények és a fennálló intézmények elvileg lehetőséget kínáltak a konszolidációra. Nemzetközi beágyazottság nélkül viszont esélytelen a demokrácia fennmaradása. Amint a nemzetközi beágyazás lehetővé vált a Szovjetunió összeomlásával, a demokratikus berendezkedés visszatért Magyarországra. De hasonló mintákat figyelhettünk meg a régióban már a két világháború közötti időszakban is, amikor a csehszlovák politikai elit uralmát (és az ország szuverenitását) szinte teljes mértékben az Antant támogatása garantálta.

A politikatudományi irodalomban a beágyazottságot egy adott politikai rendszer szempontjából szokás vizsgálni, de a fogalmat ki lehet

terjeszteni egyes politikai szereplőkre, köztük kormányokra is. Egyebek mellett erre tettem kísérletet egy [korábbi írásomban](#). Egy kormány tehet akármennyi pozitív erőfeszítést a nép jólétének javítására, ha nincsen meg, vagy nem teremti meg azt a környezetet, ami hatalmának megőrzéséhez szükséges, és lehet akármilyen kártékony egy kormány, ha a körülmények neki kedveznek, megtarthatja vezető szerepét. Különös figyelmet szentelhetünk ebben az esetben is a nemzetközi beágyazottságnak. Itt is szemléletes példa a II. világháború utáni magyar eset: bármekkora elégedetlenséget is váltott ki a lakosságban a kormányzás az ötvenes években (ezt jelezte az '56-os forradalom is), a kommunisták nemzetközi beágyazottsága erősebbnek bizonyult. A '80-as években kevésbé volt ugyan forradalmi hangulat az országban, de a nemzetközi beágyazottság hiánya ellehetetlenítette az MSZMP-t.

Látható, hogy különösen az olyan, viszonylag kis méretű és csekély gazdasági jelentőséggel bíró országok esetében, mint Magyarország, a nemzetközi beágyazottság minden politikai rendszer stabilitásának legfontosabb záloga. A kisállamok mozgástere jóval kisebb, mint a nagyhatalmaké, önerőből nem tudják kielégíteni sem a biztonsági/katonai, sem a gazdasági, sem a kulturális szükségleteiket, rászorulnak más országok segítségére. Ezért különböző stratégiákat alkalmazva (melyeket [ebben az írásban](#) részletesen bemutattam) alapvetően fontos jó viszonyt ápolniuk nagyhatalmakkal, nemzetközi szervezetekkel. Ezt a gazdaságilag, katonailag és kulturálisan erősebb országok megspórolhatják, mert általában rendelkeznek elegendő

erőforrással ahhoz, hogy saját szükségleteiket többé-kevésbé kielégítsék, de az ilyen adottságú kisállamok ritkák.

A posztkommunista országok mind-mind ilyen kisállamok, és nem csak maguknak az államoknak, hanem az egyes politikai erőknek is szükségük van nemzetközi támogatásra a túléléshez. A nagyhatalmaktól függő kisállamokban ugyanis, ha egy politikai erő nem bírja a nemzetközi környezet megfelelő bizalmát, megvonhatják tőle azokat az erőforrásokat, amelyekre rászorul, ezért pedig a választók minden bizonnyal meg fogják büntetni, akár a szavazóurnáknál, akár más úton (forradalmak, kormányválságok, stb.).

Ebben az írásban ugyan főleg a posztkommunista régió kisállamai kerülnek fókuszba, és ezekben az országokban valóban kiemelt jelentősége van a nemzetközi beágyazottságnak (elég csak a fentebb említett történelmi példákra gondolnunk), de a nagyhatalmak esetében sem elhanyagolható a nemzetközi beágyazottság kérdése. Ha egy kormánynek negatív a megítélése a nemzetközi környezetben, netán különböző gazdasági vagy katonai szankciókkal sújtják, akkor olyan erős országokban, mint az Egyesült Királyság vagy az USA, megbukhat. Nem olyan kulcsfontosságú a nemzetközi beágyazottság az ilyen államokban, mint a Magyarországhoz hasonló méretű országokban, de hozzájárulhat egy-egy kormány sikeréhez vagy kudarcához.

Az egyes országok/pártok/politikusok nemzetközi beágyazottsága sokszor alapul baráti kapcsolatokra. A nemzetközi barátságok témáját komoly politológiai irodalom járja körül, erről egy rövid blogbejegyzés erejéig már a vakcina-beszerzések kapcsán [megemlékeztem](#). Sokszor országok, népek tudnak évtizedekre vagy akár évszázadokra nyúló barátságot kötni, általában valamilyen közös történelmi tapasztalat alapján, amit aztán az időszakosan megismételt rituálék megerősítenek. Ilyen például a lengyel-magyar barátság, aminek eredetéről a két ország legtöbb lakója feltehetően nem tud sokat, de azt a legtöbbben tudják, hogy a két nemzet baráti viszonyt ápol. Ezt azok a rituálék, mint a rendszeres találkozók a vezetők között, a közös hagyományok (pl. [a híres mondás](#) ismételtetése) ápolása folyamatosan erősíti, és ennek politikai következményei is vannak: a két ország vezetésének barátsága jelenleg az Európai Unióban is megfigyelhető; ennek is köszönhető, hogy a két kormány egymást támogatja (a politikai érdek- és értékközösségen kívül).

Az országok közötti tartós barátság azonban ritkább és kevésbé jelentős jelenség az egyes pártok, politikusok egymással kötött barátságához viszonyítva. Ezek a barátságok értelemszerűen rövidebb távra köttetnek, hiszen egyes politikusok csak ritkán tudnak évtizedeken keresztül meghatározók maradni a nemzetközi politikában, de a személyes kapcsolatok sokkal intenzívebbek, és jóval könnyebben lehet felhasználni őket a nemzetközi beágyazottság eléréséhez, mint a történelmi alapokon nyugvó nemzetek közötti barátságokat.

Ahogy azt majd az elemzés későbbi szakaszában látni fogjuk, nem mindegy, hogy egy kormány száraz számokat, jelentéseket terjeszt be az Európai Unióhoz, vagy éppen a saját adatait egy-két személyes beszélgetés és telefonhívás segítségével, régi és jó kapcsolatra alapozva tudja megtenni. Utóbbi esetben sokkal valószínűbb, hogy elfogadóbbak lesznek a brüsszeli intézmények, ahol emberek, és nem robotok dolgoznak.

A társadalmi és személyes szintű barátság csak egy módja a hatalom nemzetközi beágyazásának, de akár ezt, akár más eszközt választ egy kormány a beágyazottság elérésére, ez egy kikerülhetetlen feladat minden kabinet számára. Ezt a rendszerváltást követően a régióban szinte minden politikai erő meg is próbálta, eltérő sikerrel. A következőkben ezeket a kísérleteket tekintem át nagy vonalakban, valamint megvizsgálom az elmúlt harminc év kormányainak stabilitását és külpolitikai irányait a nemzetközi beágyazottság szemszögéből elemezni.

EU-fória: beágyazás Nyugaton mindenáron, 1990-2004

Nem véletlen, hogy Merkel 2004-ben kifejezetten a nemzetközi szervezetek jelentőségét hangsúlyozta a nemzetközi beágyazottság kérdésében. 1990 után az ilyen közösségekbe való integráció,

különösen az EU- és NATO-tagság jelentették a legfőbb, szinte kizárólagos külpolitikai célt a posztkommunista régió országai számára.

Ez teljesen logikus magatartás is volt a részükről, több okból is. Egyrészt a rendszerváltást éppen a nyugati blokk hidegháborús győzelme tette lehetővé, és a '90-es évek legtöbb pártja éppen azért tudott politikai tényezővé válni, mert a Nyugat megteremtette a feltételeket a keleti blokk összeomlásához. A korábbi rendszerellenzéki politikusok közvetve-közvetlenül a Nyugatnak köszönhatték a lehetőséget a kormányzásra, így természetesen vonzódtak is a Nyugatot reprezentáló szervezetekhez, amelyek ráadásul sokukat még rendszerellenzékiként is támogatták, így a hála, mint alapvető beállítódás, egyáltalán nem meglepő ebben az esetben.

A másik oka ennek az orientációnak éppen a hatalom nemzetközi beágyazásának kényszerében keresendő. A régió kormányai fél évszázadon keresztül Moszkvára támaszkodtak hatalmuk megőrzése érdekében, ez az opció egyik pillanatról a másikra megszűnt 1990-ben. A világ egypólusúvá vált, és ezt a pólust testesítette meg a NATO és az Európai Unió. A vezetőknek hatalmuk nemzetközi beágyazására látszólag egyetlen lehetőségük volt: a nyugati világrendbe való integráció. A nyugati támogatás adta meg a kormányok stabilitásának egyetlen reálisnak tűnő feltételét.

A választói igény is megvolt arra, hogy a politikusok minél erősebb és látványosabb támogatást szerezzenek Nyugatról.

Aki nem tűnt elég nyugatosnak, nem is lehetett igazán népszerű, hiszen a rendszerváltástól a többség a jólét javulását várta, amit a nyugati minták átvétele garantált volna a korabeli domináns narratíva szerint. Mi más is mutathatná azt, hogy melyik politikai erő alkalmas a nyugati minták meghonosítására, mint a Nyugat támogatása – így közvetve a sikeres belpolitika ígéretének indikátoraként is szolgált a nyugatbarátság ebben az időszakban.

Gyakorlatilag minden számottevő magyar politikai szereplő (a MIÉP kivételével) a tulajdonképpen feltétel nélküli nyugati orientáció stratégiáját követte, így ez a szempont nem különböztette meg a pártokat egymástól, nem lehet sikerüket és kudarcukat vele magyarázni. A beágyazás szükségét mégis jól illusztrálja, hogy a szocialisták '94-es elsőprő győzelmük után nem egyedül alakítottak kormányt, hanem koalícióra léptek a kiváló nyugati reputációval bíró SZDSZ-szel. Ennek a lépésnek egyik fő célja volt, hogy a kialakuló demokratikus és kapitalista intézményrendszert féltő nemzetközi szervezeteknek és nyugati partnereknek üzenetet küldjön az utódpárt, hogy elkötelezett a nyugati orientáció mellett, és nem kíván visszatérni se a régi rendszerhez, sem a régi külföldi igazodási ponthoz, azaz Moszkvához. A hatalom nemzetközi beágyazása; a körülményekhez történő alkalmazkodás felülírta a rövidtávú politikai logikát, és biztosította azt, hogy a nemzetközi környezet az elkövetkező években nem akadályozta, hanem inkább támogatta az MSZP-t,

amely így a magyar politika meghatározó szereplője tudott maradni (még akkor is, ha 1998-ban nem sikerült megőrizniük hatalmi pozíciójukat).

A régióban szinte minden politikai szereplő a magyar pártokhoz hasonlóan a nemzetközi szervezetekhez és a Nyugathoz közeledett, hogy beágyazza hatalmát a nemzetközi térben. A legjelentősebb kivétel viszont megvilágító erejű: ez a Meciar-kormány története Szlovákiában. Vladimír Meciar mind a liberális demokrácia, mind a kapitalizmus intézményrendszerét a nyugati mintától és elvárásoktól némileg eltérő módon próbálta bevezetni és igazgatni, tudatosan lassította a tárgyalásokat a különböző nemzetközi szervezetekkel, és időnként kelet felé kacsintgatott. Annak ellenére, hogy a belföldi népszerűségét megőrizte, és az 1994-es után az 1998-as választást is megnyerte, 1998-ban már nem talált magának koalíciós partnert: egyik politikai erő sem akart egy nemzetközi beágyazottság nélküli kabinet tagjaként hatalomra kerülni. 1999-ben az elnökválasztást már el is veszítette, és ezek után lépésről lépésre kiszorult a szlovák politika élvonalából, olyan nyilatkozatok kíséretében, amik a NATO-t és a Nyugatot ítélték el, amiért nem hagyják valóban független államként működni Szlovákiát.

Meciar bukása tehát saját belátása és a tények alapján is a nemzetközi beágyazottság hiányán múlt: amelyik kormánynak nem a Nyugatnak való megfelelés és a nemzetközi szervezetek tagsága volt az elsődleges külpolitikai célja, nem tudta stabilizálni a hatalmát. Így érthető meg,

hogy szinte minden párt azért versengett ebben az időszakban, hogy minél több nyugati elismerést tudjon besöpörni.

A verseny eldőli, 2004-2010

Ez a versengés nem ért ugyan véget az uniós csatlakozással 2004-ben, de ekkorra kezdett kikristályosodni, hogy bizonyos politikai erők jobban, mások rosszabbul állnak ebben versenyfutásban. A nagy cél, azaz tagság a nagy presztízsű, nyugati eredetű nemzetközi szervezetekben beteljesült, új cél után kellett nézni, és bár a nyugati orientáció megkérdőjelezhetetlen maradt, de az új elérendő cél már kevésbé volt tisztázott, és egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy nem minden párt várhatott azonnali politikai előnyt attól, hogy továbbra is 100%-osan a nemzetközi szervezetek elismerését és barátságát keresi. Egyszerűen 15 év elteltével a versenynek voltak győztesei és vesztesei, egyesek jobban, mások kevésbé jobban tudták beágyazni magukat a nemzetközi térben.

Ez a felismerés feltüzeltelte a győzteseket arra, hogy nyugati kapcsolataikat és a nyugatosság percepciójáért folytatott versenyben megszerzett előnyüket egyaránt felhasználják hatalmuk beágyazására, és mind a kampányretorikában, mind a gyakorlatban (kormányzás, pártszervezés, stb.) felhasználták a kiépített előnyüket a nemzetközi háttérben. Ez tovább növelte a már eleve meglévő előnyüket,

a vesztesek pedig egyre inkább csalódnak kezdtek a feltétlen nyugati orientációban – miért is próbálkozzanak tovább, ha tizenöt év megkérdőjelezhetetlen nyugatbarátság után politikai hátrányba kerültek, és nem igazán sikerült beágyazni hatalmukat az új nemzetközi térben. Az uniós tagság megszerzésével nem is maradt olyan fenyegetése az EU-nak, ami komolyan érintette volna a hivatalosan immár körön belül lévő országokat, így ezen vesztes erőknél egyre kevesebb oka volt arra, hogy a Nyugat kegyeit keressék, de még nem igazán tűnt úgy, hogy ennek a stratégiának lenne reális alternatívája.

Magyarországon ezt a korszakot Gyurcsány Ferenc sikerei fémjelezték. A magyar esetben egyértelművé vált eddigre, hogy a baloldali-liberális oldal sikeresebben ágyazta be a hatalmát a nemzetközi térben, és általánosságban jobb kapcsolatokat épített ki a nyugati partnerekkel és intézményekkel. Gyurcsány ekkoriban politikáját, kampányait a Nagy-Britanniából kölcsönzött harmadik utas szocializmus stílusára építette, nyugati szakemberek segítségével, és mind a liberális demokrácia, mind a kapitalizmus rendszerét (azaz a rendszerváltás Nyugatról kölcsönzött intézményeit) saját politikai oldalához kötötte, gyakran állítva, hogy ezek mellett ellenfelei nem olyan elkötelezettek, mint ő.

Ezek a jelzések tovább javították a helyzetét a nemzetközi térben. A remek viszonyt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a 2006-os kampány idején az európai intézmények szemétt hunytak az őszödi beszédben említett „trükkök százai” fölött, amelyek a magyar

gazdaság helyzetét jobbnak tüntették fel, mint amilyen valójában volt, és amelyek lehetővé tették, hogy a Gyurcsány-kormány sikeres gazdaságpolitikájára építse a kampánykommunikációját, hiteltelenítve a Fidesz „rosszabbul élünk, mint négy éve” szlogenét. Nyugaton láthatóan úgy érezték, hogy a baloldali-liberális kormány a garanciája annak, hogy a liberális demokrácia és a kapitalizmus konszolidációja tovább haladjon Magyarországon, és ezért hajlandóak voltak hallgatásukkal támogatni a bizalmukat jobban élvező politikai erőt – az ekkor ellenzékben lévő, és a nyugatosságversenyt elbukó Fidesz megdöbbenésére.

Nagyon hasonló folyamatok zajlottak le a régió több másik országában is. Például Lettországon is ekkor (2006-ban) voltak az első olyan választások, amelyek az aktuális kormány újraválasztását eredményezték, a sikeres kabinet pedig a Nyugattal remek viszonyt ápoló Kalvitis-kormány volt. A lengyel politikában is ebben az időszakban kristályosodott ki, hogy a Nyugat favoritja a Donald Tusk-vezette Polgári Platform, ami nemzetközi beágyazottságának is köszönhető, hogy 2007 és 2014 között dominálta a lengyel belpolitikát.

Új horizontok, 2010-

Ezek a trendek egyre elégedetlenebbé tették azokat az erőket, akik a Fideszhez hasonlóan kevés sikerrel próbálták beágyazni hatalmukat a

nemzetközi térben, és ez a frusztráció csak erősödött, amikor kitört a globális világválság, megingatva az univerzális hitet a nyugati berendezkedés sebezhetetlenségében. Kiderült, hogy a Nyugat sem tévedhetetlen, és egyre kevésbé tűnt logikusnak a vesztesek számára, hogy továbbra is elsősorban a nyugati országok és intézmények barátságát keresve ágyazzák be a hatalmukat a nemzetközi térben.

A válság fordulópontra jelentett Magyarországon is, de nem azonnal. Amikor Orbán Viktor 2010-ben újra hatalomra jutott, először a régi recepthoz nyúlt, és a nyugati intézményekhez fordult, hogy regnálását beágyazza a nemzetközi térbe. Azonban [az IMF-tárgyalások is zsákutcába kerültek](#), és kiderült, hogy [az európai intézmények sem annyira megengedőek](#) már, mint a Gyurcsány-korszak elején voltak. Ennek a megfelelő beágyazottság hiányán kívül oka volt az is, hogy a gazdasági válság szigorúbb eljárásokat indukált minden területen, de az évtizedes percepció, miszerint a Nyugat nem értékeli a Fidesz törekvését arra, hogy a hatalom megőrzéséhez kedvező nemzetközi környezetet alakítson ki, csak tovább erősödött.

A Fidesz egy tipikus rendszerváltó pártként indult a régióban: nyugati támogatással, feltétlen nyugati mintakövetéssel, és folyamatos törekvéssel arra, hogy beágyazza a hatalmát Nyugaton. Miután a 2010-es kormányváltás után nem sokkal a Fidesz belátta, hogy lemaradt ebben a versenyben, a sikertelen beágyazás okozta traumák eredményeképpen kiábrándult a mintakövető magatartásból, és úgy érezte, a válság során meggyengült Nyugat feltétlen követése nem

lehet hatékony stratégia a hatalom hosszútávú megőrzéséhez. Éppen ezért [mintakövetőből inkább mintaformálóvá](#) vált a párt: a nyugati mintákat már nem kérdés nélkül vette át, hanem a maga képére formálta. Ez nem jelentette a Nyugat teljes elhagyását, de a nemzetközi intézmények által közvetített elvárások háttérbe helyezését a saját minta kialakításának érdekében igen.

Ennek jegyében érkezett előbb az unortodox gazdaságpolitika, ami a Nyugat által preferált gazdaságigazgatási módszereket alakította át a kormány szája íze szerint, majd az illiberális állam koncepciója, ami a liberális demokratikus intézményrendszer nyugati követelésével ment szembe. A Nyugatnak megfelelés vágya láthatóan háttérbe szorult, és ezt jelezte a keleti nyitás politikája is. A kormány pontosan tudta, hogy nemzetközi beágyazottság nélkül nagyon nehéz lesz megtartani a hatalmát (ahogy ez korábban sem sikerült), és miután a nyugatbarátság ebben az értelemben zsákutcának bizonyult, új horizontokat keresett a nemzetközi térben.

Ezek a horizontok pedig épp a gazdasági válság következtében megnyíltak a világpolitikában. Új hatalmi pólusok tűntek fel, pl. Oroszország vagy Kína jelentősége megnőtt a korábbi súlyukhoz képest. Nem véletlen, hogy a híres-hírhedt tusnádfürdői beszédben ezeket az új pólusokat, új mintákat emlegette Orbán Viktor (pl. Szingapúr, Törökország), mint olyan példákat, amelyeket integrálnia kell a magyar politikának is, ha sikeres akar lenni. Itt azonban nem csak a magyar politikai közösség és gazdaság sikeréről, hanem saját táborának

sikeréről is beszélt: a Fidesz nem tudja stabilizálni a hatalmát, ha annak nincs nemzetközi beágyazottsága. Márpedig a kizárólagos nyugati beágyazottság kísérlete elbukott, így más irányba kellett keresni a megoldást.

A keleti nyitással a Nyugat és az új, felemelkedő pólusok közötti kompországgként kívánja pozicionálni az országot a kormány, így több területen is beágyazva magát; a külpolitika több lábra helyezése indult el. Mi sem mutatja ezt jobban, mint a vakcinabeszerezés politikája, ahol mind a nyugati, mind a keleti oltóanyagok beszerzésére egyformán törekedett a kormány, és folyamatosan azt hangoztatja, hogy a tény, hogy a nemzetközi tér több pólusával ápolt jó viszony más országoknál hatékonyabb járványkezelést eredményezett. Ennek az állításnak a szimbolikus üzenete legalább olyan fontos, mint a gyakorlatban igazolható valóságtartalma, ami erősen vitatható ugyan, de nem változtat azon, hogy a kormány külpolitikáját kiválóan illusztrálja a vakcinabeszerezési stratégia. A Fidesz egy új, már nem egypólusú világban ágyazza be nemzetközileg a hatalmát, és bár a Nyugat támogatására is törekszik, fontosnak tartja, hogy aktív kapcsolatot tartson fenn más világpolitikai erővel is.

A hatalom többpólusú beágyazása eddig elegendőnek bizonyult a Fidesz számára ahhoz, hogy megőrizze hatalmi pozícióját, és a hazai politika alakulása alapján úgy tűnhet, ez a jelenkor igazán hatékony stratégiája; a Nyugat feltétel nélküli követése immáron „elavult”. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy más országokban éppen ez az

„elavult” stratégia, a hatalom alapos nyugati beágyazása vezetett bizonyos politikai erőket sikerre. Észtországban például a liberális Reform Párt rendkívül jó kapcsolatokat épített ki Nyugaton, minden tekintetben arra törekszik, hogy az európai intézmények szemében Észtország mintaállam legyen (pl. euró bevezetése, különböző kritériumok kérdés nélküli teljesítése), és ezzel sikeresen ágyazta be hatalmát a nemzetközi térben, ami komoly politikai sikereket is eredményezett. 2007-es áttörése óta minden választáson ez a párt bizonyult a legsikeresebbnek Észtországban, és az elmúlt 14 év nagy részében a miniszterelnököt is ők adták. Ez a rendkívül fragmentált észt pártrendszer ismeretében nem kis teljesítmény, és nagyban köszönhető a teljesen egyoldalú nemzetközi beágyazottság folyamatos sikerének.

Mindeközben a nyugati beágyazottság hiánya több politikai erő bukásához is vezetett a régióban. Nem kell egészen a '90-es évekig visszamenni, hogy ilyen példát találjunk (erre volt illusztratív eset Vladimir Meciar már említett karrierútja Szlovákiában), hiszen nemrégiben a román kormány is részben azért bukott meg, mert nem ügyelt arra, hogy hatalmát beágyazza a nemzetközi térben. A belföldön nagy támogatottságot élvező baloldali Ponta-kormány 2015-ös összeomlását korrupciós botrányaik alapos kinyomozása és azok komoly jogi következményei eredményezték. Ezeket az eljárásokat az az Országos Korrupcióellenes Ügyészség folytatta le, ami tevékenységét nagy részben uniós ajánlások alapján végzi, és amely védelmében az EU intézményei és tisztségviselői számtalan alkalommal kiálltak.

Az intézmény brüsszeli népszerűségét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a Ponta-kormány elleni nyomozásokért felelős ügyész, Laura Condruta-Kövesi, ma már uniós főügyészként tevékenykedik. Értelemszerűen a korrupciós botrányok sorának számtalan román belpolitikai vonatkozása van, de ha a Ponta-kormány megfelelően beágyazza a hatalmát Európában, akkor feltehetően nem folyhattak volna le ezek az eljárások ekkora hatékonysággal.

Nem csak Észtországbán és Romániában, hanem idehaza is továbbra is komoly jelentősége van a nyugati beágyazottságnak a politikában. A Fidesz számára is elég sokszor akadályt jelentett az elmúlt időszakban is, hogy nem ápolja a lehető legjobb viszonyt a nyugati partnerekkel. Ennek egyik jele volt például az André Goodfriend nevével fémjelzett [kitiltási botrány](#) is, ami az Egyesült Államok egyik jelzése volt, hogy nem elégedettek a magyar kormány kétkulacsosnak is nevezhető külpolitika irányvonalával, de lehetne említeni itt számtalan vitát is az Európai Unióval, illetve az Európai Néppárttal, amik sokszor megtépázták Orbán Viktor renoméját és népszerűségét is. A nyugati hatalmi beágyazottság hiánya tehát egyelőre nem buktatta meg az Orbán-kormányt, de ha az ellenzék le tudja váltani egyszer, annak minden bizonnyal egyik fő oka épp a nyugati támogatottság hiánya lesz. Ennek legalább két oka van: egyrészt Magyarország gazdasági és egyéb szempontokból is rendkívüli mértékben támaszkodik a Nyugatra, másrészt a nyugati intézmények népszerűsége még ma is elég magas a magyar társadalomban.

Hol keressünk beágyazottságot?

Felmerülhet a kérdés, hogy akkor ma merre kell tekintsen egy közép-európai ország kormánya, ha be akarja ágyaznia a hatalmát. Láttunk példát arra, hogy az egyoldalú nyugati beágyazottság vezetett sikerre, és arra is, hogy több forrásból kívánja elérni a nemzetközi beágyazottságot, és ezt eredményesen teszi. A különböző korszakok és különböző országok esetében más és más recept vezetett sikerre, ráadásul a nemzetközi politika ismét változóban van, a járványhelyzet utáni világ körvonalai még csak homályosan látszanak, de biztosan más lesz, mint a 2020 előtti világtrend. Azok a szereplők, akik az új rendhez jobban tudnak alkalmazkodni, és megtalálják azokat a csatornákat, ahol hatékony nemzetközi beágyazottságot lehet megszerezni, és ahol van is fogadókészség az adott szereplő terveire, az komoly előnybe kerül a többiekkel szemben.

Továbbra is lehetőségnek látszik a nyugati mintakövetés stratégiája azoknak a szereplőknek, akik a Nyugat kegyeiért folytatott versenyben jól szerepeltek az elmúlt harminc évben, vagy új szereplőként el tudja fogadtatni magát mintakövetőként, a hatalom beágyazható így a nemzetközi térben. Miután a Nyugat is egyre polarizáltabb, és egy több hatalmi pólus tűnik fel az Európai Unión belül is, elképzelhető olyan hozzáállás is, hogy egy szereplő továbbra is a Nyugathoz kösse magát, de valamelyik új, feltörekvő pólushoz, így pl. Macron Franciaországhoz, vagy az immár EU-n kívüli Nagy-Britanniához,

és ne az uniós intézményekhez, vagy az azokban legprominensebb szerepet kivívó Németországhoz. Orbán Viktor is [tett ilyen irányba lépéseket](#), mutatván, hogy minden lehetőségre nyitott próbál maradni.

Szintén opció lehet az, amit igazából eddig csak a magyar példán láttunk sikeresen az Unión belül (azon kívül pl. [Szerbia tekinthető hasonló esetnek](#)): az egyensúlyozás a Kelet és a Nyugat között. Egyszerre fenntartani jó kapcsolatot a nyugati mainstreammel bizonyos területeken, így pl. Magyarország több [gazdasági](#) és [katonai](#) igényét kielégíti a nyugati hatalmaknak, így a politikai konfliktusok ellenére sem nevezhető a magyar-nyugati viszony ellenségesnek, és ezzel egy időben Keleten is beágyazza a hatalmát, a Nyugat bejárataként reklámozva magát. Ez a többirányú egyensúlyozás nehéz és ritkán alkalmazott stratégia, de az átalakuló világban ez a fajta rugalmasság, ha jól kivitelezett, a hatalom sikeres nemzetközi beágyazásához vezethet.

Végül az is egy lehetőség, amit Macron, Boris Johnson, és sokkal kisebb mértékben Orbán Viktor is kipróbált az elmúlt években: a Nyugat fogalmának újradefiniálása, átértelmezése, és ezáltal új pólus kialakítása. Ideális esetben az új pólushoz vonzódnak a hatalmukat beágyazni kívánó kormányok, és ezzel saját vezetéssel alakít ki szövetségi rendszert egy kormány, ami stabilizálja hatalmát a nemzetközi térben. Ez a stratégia értelemszerűen főleg a nagyobb méretű és jelentőségű államok számára adekvát elsősorban, de a magyar példából kiindulva nem elképzelhetetlen,

hogy legalább részben ezt is alkalmazzák a posztkommunista régió más kabinetjei is. Miután a Nyugat kihívása, átformálása konfrontatív folyamat, ez egy nagyon kockázatos stratégia, még talán kockázatosabb, mint a fentebb ismertetett egyensúlyozás, de egy súlyos sokk (jelen esetben: Covid-járvány) után átalakuló világrendben vannak, és biztosan lesznek még további jelentkezők is az alkalmazására.

Akármelyik stratégiát is válassza egy kormány, nem hagyhatja figyelmen kívül ezt a kérdést egyik komoly politikai szereplő sem. A nemzetközi beágyazottság egy ritkán emlegetett, de rendkívül fontos eleme egy kormány stabilitásának, amelyet folyamatosan fenn kell tartani, és amelyet mindig a változó körülményekhez kell igazítani. Amelyik politikai szereplő ezt nem ismeri fel, annak meg vannak számolva a napjai hatalmi pozícióban.